Tässä kansalaisaloitteessa esitämme erillislain säätämistä, joka sallii huumeiden käyttöhuoneiden perustamisen Suomeen. Huumeiden käyttöhuoneet ovat monissa maailman maissa käytössä oleva käytännön keino vähentää huumeidenkäytöstä aiheutuvia haittoja, ja samalla parantaa yhteiskunnan kokonaisvaltaista terveyttä ja turvallisuutta.

Käyttöhuoneet tarjoavat yksilöille turvallisen, hygienisen ja valvotun ympäristön, missä he voivat käyttää huumeita ilman pelkoa rangaistuksista. Samalla ammattitaitoinen henkilökunta tarjoaa neuvontaa ja tukea käyttäjille sekä ohjaa ja kiinnitttää heidät tarvittaessa hoitoon tai muiden palveluiden pariin. Tämä lähestymistapa on osoittautunut tehokkaaksi monissa maissa, joissa se on otettu käyttöön. Huumausaineiden käytttötilakokeilua ajavan kansalaisaloitteen keskeinen pyrkimys on mahdollistaa käyttötilakokeilu säädellyssä, rajoitetussa ympäristössä.

Helsingin kaupunki on jo vuonna 2019 ilmaissut halunsa toteuttaa sekä rahoittaa kokeilua, jossa pistämällä huumeita (esim. amfetamiini, subutex ja muut opioidit, bentsodiatsepiinit ja muuntohuumeet) käyttäville tarjotaan terveydenhuollon ammattilaisten valvoma tila, jossa huumeita käyttävät voivat pistää huumeita valvotuissa olosuhteissa. Oikealla tavalla toteutettu käyttötila sisältää pistohuoneen ohessa myös ohjausta terveys- ja sosiaalipalveluihin kuten korvaushoitoon, sekä terveysneuvontaa puhtaita pistovälineitä infektioiden välttämiseksi, hiv ja c-hepatiittitestaus ja hoitoonohjaus sekä lukuisia muita kohderyhmää auttavia palveluita.

Tällä hetkellä kokeilun esteenä ovat huumausaineiden hallussapitoa ja käyttöä koskevat kriminalisoinnit.

Nykylainsäädännön puitteissa huumausaineiden käytön salliminen kaupungin tai muun tahon tiloissa on mahdotonta. Rikoslain mukaan huumausaineen käyttö ja hallussapito ovat rangaistavia tekoja, minkä vuoksi tällä hetkellä ei ole mahdollista tarjota turvallisia, hygieenisiä pistämispaikkoja ja henkilökunnan läsnäoloa.
Suomen huumausainepoliittisen periaatepäätöksen tavoitteena on laajentaa matalan kynnyksen palveluita ja niiden saavutettavuutta. Hallitusohjelmaan on kirjattu nuorten yliannostuskuolemien vähentäminen ja ehkäisy sekä c-hepatiitin eliminointi vuoteen 2027 mennessä. Käyttötila tukisi näitä hallitusohjelman tavoitteita.

Maailmalla valvotut käyttötilat ovat tutkimusten perusteella vähentäneet huumehaittoja kuten esimerkiksi yliannostuksia (1), c-hepatiitin leviämistä (2) ja päivystyskäyntejä (3). Myös Suomessa on teetetty aiheesta selvityksiä, joiden perusteella kokeiluun tulisi ryhtyä. Kyselytutkimusten perusteella myös enemmistö kansalaisista hyväksyy käyttötilat (4).

Helsingin kaupunki on teettänyt aiheesta laajan oman selvityksensä (5), jonka perusteella kaupunki päätyi suosittelemaan kokeilua. Kaupunki käynnisti aiheesta jo lainsäädännön muuttamiseen tähtäävään prosessin, joka ei kuitenkaan menestynyt eduskunnassa (6).

Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén teetti aiheesta selvityksen 2023 (7). Selvitysryhmä kartoitti, mihin lakeihin tulisi tehdä muutos, ja millaisia muutosten vaikutus olisi muihin lakeihin. Selvityksen mukaan paras ratkaisu olisi säätää käyttöhuoneita varten oma erillislaki, joka ottaisi huomioon myös toiminnan järjestäjätahon, henkilökunnan määrän sekä koulutuksen.

Valvotut käyttötilat vähentävät inhimillistä kärsimystä sekä säästävät rahaa.

Huumeiden käyttö on ilmiö, jota ei ole saatu kieltolailla loppumaan. Jotta ihminen voi päästä eroon riippuvuudesta, hänen on oltava elossa. Käyttötilat mahdollistavat kaikista heikoimmassa asemassa olevien ihmisten kohtaamisen sekä ohjaamisen palveluihin. Hajanaisten palvelujen sijaan apua olisi tarjolla ns. yhdeltä luukulta niille ihmisille, joilla ei ole resursseja itse hakeutua hoitoon.

Yliannostusriskin lisäksi huumeiden käyttöön liittyy muitakin terveysriskejä, joiden hoitaminen tulee yhteiskunnalle huomattavan kalliiksi. Esimerkiksi epähygieenisissä oloissa, likaisilla välineillä pistäminen saattaa aiheuttaa infektion, jonka hoidon loppulasku voi olla 10 000 euroa. Erikoissairaanhoidon kuormitus on näissä tapauksissa suurta. Suuremmat toimenpiteet kuten ihonsiirto, amputaatio tai tulehduksen pitkäaikainen hoito voi maksaa jopa 50 000e. Hepatiitti-c- sekä hiv-tapausten määrä on jatkuvassa kasvussa, ja yhteiskunnan pitäisi pyrkiä ennaltaehkäisemään tartuntoja kaikin keinoin, sillä näiden tautien elinikäinen hoito on kallista ja sotesektoria kuormittavaa.

Yleisiä argumentteja, joilla käyttötiloja vastustetaan:

Ne tuovat häiriötä ympäristöön

Käyttötiloja perustettaisiin paikkoihin, joissa huumeidenkäyttöä tapahtuu jo puolijulkisesti, ja jossa se aiheuttaa jo häiriöitä katukuvassa. San Franciscossa käyttötilojen perustaminen ei lisännyt huumeiden käytön ja asunnottomuuden näkymistä katukuvassa (8). New Yorkissa toteutettu tutkimus osoitti, että käyttötilojen perustaminen oli yhteydessä paitsi yliannostusriskin pienenemiseen myös julkisen huumeiden käytön vähenemiseen. (1)

Koska Suomessa yliannostuskuolemat johtuvat yleensä eri huumausaineiden sekakäytöstä, ei käyttötila varsinaisesti estä yliannostuksia.

Vaikka päihteiden yhteiskäyttö aiheuttaakin mahdollisia myrkytyksiä pidemmällä viiveellä kuin esimerkiksi Suomen ulkopuolella suosittu heroiini, myös niin sanottuun sekakäyttöön liittyviä myrkytyksiä voi ehkäistä käyttötiloissa. Sekakäyttöön liittyvien riskien puheeksiotto ja kontaktin luominen ihmiseen ja pistämistavoista keskustelu mahdollistavat tehokkaan ennaltaehkäisyn polun sekakäytölle. Sen lisäksi huumausaineiden saatavuus ja suosio vaihtelevat nykyään nopeasti, esimerkiksi fentanyyli on tullut markkinoille ja yleistynyt nopeasti.
Jos ja kun fentalyyni tai muut vahvat opioidit rantautuvat Suomeen samalla tavalla kuin esimerkiksi Viroon on tärkeää, että keinot puuttua tilanteeseen ovat jo olemassa, eikä ongelmaan tartuta jälkijättöisesti. Käyttötilat ovat tässä varautumisen näkökulmassa erittäin tärkeässä roolissa.

Rahaa ei kannata sijoittaa käyttötilaan vaan ennaltaehkäisyyn.
Ennaltaehkäisyyn täytyy sijoittaa, mutta huumeita käytetään joka tapauksessa jossain määrin aina, eikä nyt ennaltaehkäisyyn sijoitettu raha kevennä huumeita jo nyt käyttävien ihmisten aiheuttamia kustannuksia yhteiskunnalle. Oikein toteutettuna käyttötila keventää yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia tehokkaasti ja selkeästi. Helsingin kaupungin teettämän selvityksen (5) mukaan käyttötilan hinnaksi tulisi vuositasolla 550 000e.
Käyttötilan avulla estettäisiin mm. pistosinfektioita ja sitä kautta erikoisairaanhoidon kuormittumista ja kalliita amputaatio ja ihonsiirtoleikkauksia. Käyttötila ehkäisee tehokkaasti hiv- ja c-hepatiitin leviämistä ja sitä kautta säästää niihin kuluvissa kalliissa, osittain elinikäisissä, hoitokustannuksissa.

Käyttötilassa työskentelevien ihmisten turvallisuus huolestuttaa.
Käyttötila olisi hyvä toteuttaa osana laajempaa kokonaisuutta, jossa toteutuvat muutkin matalan kynnyksen haittoja vähentävät toiminnot. Henkilökunta on koulutettu toimimaan päihteitä käyttävien ihmisten kanssa, aivan kuten jo nyt matalan kynnyksen toimipisteissä töissä olevat ihmiset on koulutettu. Käyttötiloissa olisi paikalla mahdollisesti vartija, samaan tapaan miten matalan kynnyksen terveysneuvontapisteissä on nyt toteutettu turvallisuuden varmistaminen.
Käyttötilan kautta on myös mahdollista saada yhteys ihmiseen, jolla on käytöksessään oireita, jotka voisivat vaarantaa hänet itsensä tai ympäristön. Tilanteeseen puuttuminen on helpompaa kuin tällä hetkellä, kun ihmiset eivät hakeudu mihinkään ammattilaisten valvomaan tilaan käyttämään huumeita, vaan käyttävät niitä julkisissa WC -tiloissa, puistoissa ja rappukäytävissä.

Yhteystiedot:

Annuska Dal Maso
Kohtaavan työn päällikkö
annuska.dalmaso@a-klinikkasaatio.fi

annuska@annuskadalmaso.com
045 1261275

Lähteet:

1.
New Yorkissa toteutettu tutkimus osoitti, että käyttötilojen perustaminen oli yhteydessä paitsi yliannostusriskin pienenemiseen myös julkisen huumeiden käytön vähenemiseen. (JAMA Network, 15.6.2022: First 2 Months of Operation at First Publicly Recognized Overdose Prevention Centers in US)

2.
Hepatiitti c -tartuntojen pikatestaus valvotuissa käyttötiloissa Kanadassa nosti hoitoa saavien asiakkaiden määrää ja paransi heidän pysymistä hoidossa. (The Lancet Regional Health, 17.1.2023: Rapid hepatitis C virus point-of-care RNA testing and treatment at an integrated supervised consumption service in Toronto, Canada: a prospective, observational cohort study)

3.
Verrattuna muihin huumeiden käyttäjiin käyttötilojen asiakkailla oli 54 % vähemmän päivystyskäyntejä, 32 % matalampi todennäköisyys joutua sairaalahoitoon ja 50 % vähemmän sairaalavuorokausia. (Journal of General Internal Medicine, 12.1.2022: Reduced Emergency Department Visits and Hospitalisation with Use of an Unsanctioned Safe Consumption Site for Injection Drug Use in the United States)

4.
THL:n tilastoraportin (15/2023) mukaan jo 65 % suomalaisista hyväksyy käyttötilojen perustamisen täysin tai osittain

Tutkimus: Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet : Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2018

A-klinikkasäätiön mielipidekysely: Hihat käärittävä huumemyrkytyskuolemien vähentämiseksi

5.
Helsingin kaupunki - Valvotun huumeidenkäyttötilan selvitystyö

6.
Helsingin kaupunginhallitus - Esitys valtioneuvostolle huumeiden käyttöhuoneen kokeilun oikeuttavan erillislain säätämisestä

Hallituksen vastaus kirjalliseen kysymykseen

7.
Virkamiehet selvittivät, minkälaisia lakimuutoksia tarvittaisiin, jos Suomessa päätettäisiin kokeilla huumeiden käyttöhuoneita

8.
Drug and Alcohol Dependence, 20.9.2023: Impact of a high-volume overdose prevention site on social and drug disorder in surrounding areas in San Francisco

Muita lähteitä:
THL - Opioidien yliannostuskuolemien ehkäisy
THL - Selvitysraportti
THL julkaisi kaksitoista suositusta huumekuolemien ehkäisemiseksi – huumekuolemien määrä on kasvanut Suomessa koko 2000-luvun

Nuorten tapaturmaisissa huumekuolemissa vuonna 2023 korostuvat suuret asutuskeskukset ja huumeiden sekakäyttö